

Tuotantolinja alkaa keittiöstä, tiskialtaalta, ruumiistamme – Silvia Federicin haastattelu

Author : admin

Silvia Federicin haastattelu [julkaistu alun perin La Hiedran numerossa 4/2012](#)

Miksi kirjoittaa kirja noidista ja noitavainoista?

Tämä kirja noidista lähti syntymään joistakin 1970-luvulla aloittamistani tutkimuksista, jotka olivat sidoksissa noina aikoina naisliikkeen sisällä käytyihin keskusteluihin. Keskustelut käsittelivät naisten syrjinnän alkuperää ja niitä syitä, joiden takia naisilla on kapitalistisessa yhteiskunnassa erilainen asema kuin miehillä. Ennen kaikkea halusin ymmärtää, miksi naisia on aina syrjitty. Minulla oli jonkinlainen teoria siitä, mutta halusin näyttää, että tämä syrjintä ei perustunut perinteelle, vaan se syntyi *de facto* kapitalistisessa yhteiskunnassa. Toisin sanoen, patriarkaatti ei ole jääne menneisyydestä, vaan se on päinvastoin kokonaisuudessaan kapitalismin synnyttämä.

Kehittelin ajatusta, jonka mukaan kapitalismi järjestää työtä kahdella tavoin: yhtäältä tavaroiden tuottamisena markkinoille ja toisaalta työvoiman tuottamisena markkinoille. Naiset tuottavat työvoimaa ja heihin kohdistuva syrjintä on peräisin siitä tosiasiasta, että tämä tuotanto on tehty näkymättömäksi. Näin se yhteiskunnallinen valta – kuinka rajattua se sitten onkin – jota miespuolisella työläiselle on siitä syystä, että hänellä on pääsy palkkatuloon ja työnsä tunnustamiseen, on naisilta evätty.

Mikäli analysoimme kapitalismia lähtemällä liikkeelle työstä ja sisällyttämällä siihen myös työn, josta ei makseta palkkaa, voimme ymmärtää, että palkkatyösuhteessa on kyse paljon monimutkaisemmasta asiasta kuin pelkästä palkkatyöstä. Palkkatyösuhte edellyttää yhtäläillä mekanismeilla maksamattoman työn – kuten Marx sanoo – ulossulkemiseksi ja integroimiseksi.

Tiettyssä mielessä, naisten tapauksessa, tämä työ on paljon tärkeämpää, koska se tuottaa

ihmisiä, jotka tekevät työtä. Autoja ei voi tuottaa tuottamatta tuottajia. Siksi sanomme, että tuotantoketju alkaa keittiöstä, tiskialtaalta, ruumiistamme. Kapitalismi on integroinut kaiken tämän, koska se on riiston järjestelmä, joka enemmän kuin mikään muu perustuu työn merkitykselle. On selvä, että tässä järjestelmässä naiset muodostavat tärkeimmän tuotantosubjektin, mutta pitääkseen tämän tuotannon mahdollisimman edullisena, tämä työ on tehty näkymättömäksi. Halusin tutkia historiaa ymmärtääkseni tätä. Aloitin 1800-luvulta ja jatkoin menemällä sitäkin edemmäs menneisyyteen, missä törmäsin sitten noitavainoihin.

Mitä löysit tutkiessasi noitavainoja?

Se oli shokki, koska tunsin noitien historiaa – mutta se on aina ollut aihe, jossa on vaikea erottaa todellisuutta keksitystä. Kun aloin tutkia sitä ja syvennyin aiheeseen, huomasin, että olin lähestymässä äärimmäisen tärkeätä asiaa, joka kehittyi samanaikaisesti kun tapahtuivat ”Suuret aitaamiset” (englantilaisen maaseutuväestön maiden pakkoluovuttaminen 1600- ja 1700-luvulla), kun maalaiset ajettiin mailtaan ja kun syntyivät kolonialismi sekä orjakauppa.

Kaikki tämä sai minut yksilöimään noitavainoista erittäin tärkeän elementin kapitalistisen yhteiskunnan kehityksessä; elementin, joka muodostaa jopa yhden sen perusteista. On merkittävää, että nämä prosessit perustuvat tuhoamiselle: kolonisoitujen tappaminen ja afrikkalaisten kohteleva orjina on rinnakkaista noitavainoille.

Huomasin, että nämä ilmiöt olivat toisiinsa sidoksissa ja että ne olivat osa kapitalistista kasautumista, työväenluokan tai pikemminkin työvoiman muodostumista. Tutkiessani noitavainoja tästä näkökulmasta päädyin hyvin toisenlaisille alueille. Aloin tajuta, että kapitalismin kehitys, jota Marx oli kuvannut, ei tarvinnut uudelleen kirjoittamista – sillä Marxin analyysi oli kyllin oikea ja vahva ja myös nykyään hyödyllinen – vaan että oli toinen historia, jotka Marx ei ollut nähnyt.

Olet tutkinut paljon Marxia ja lainaat häntä paljon kirjassasi, mutta korostat sitä, että hän ei nähnyt historiaa naisten näkökulmasta. Mitä Marxilta voidaan ottaa ja mitä olisi muotoiltava uudelleen?

Mielestäni Marxin suurin merkitys on riiston teoriassa, palkan (palkkatyön) merkityksen korostamisessa ei pelkästään rahatermein, vaan myös yhteiskunnan organisoinnin termein ja tuotantosuhteiden termein; eikä pelkästään tehtaassa, vaan koko yhteiskunnallisen tuotannon tasolla.

Hänen esityksenä alkuperäisestä kasaantumisesta on yhä perustava. Marx on meille edelleen hyödyllinen, tarvitsemme häntä, jotta kykenisimme selittämään nykyään sitä, mitä tapahtuu kapitalismin kehittymisen tasolla. Toisaalta hänen työnsä perustuu ajatukselle, jonka mukaan palkkatyöläinen olisi vallankumouksellinen subjekti, ja että kamppailut maailman muuttamiseksi ja kommunismiin siirtymiseksi tapahtuisivat työn tasolla.

Marx ei kuitenkaan syventynyt työvoiman tuottamiseen kapitalismissa. Jos luemme *Pääoman* ensimmäisen osan jaksoa lisäarvoteoriasta, jossa hän kuvaa työvoiman tuottamista, huomaamme, että hänen tapansa tehdä se on hyvin rajoittunut ja kapeakatseinen. Marxille

työvoiman tuottaminen sijoittuu kokonaan tavaroiden tuotannon sisään. Työläinen hankkii palkkaa ja sillä hän hankkii tavaroita, joita käyttämällä hän kykenee uusintamaan itsensä työvoimana, mutta missään vaiheessa ei astuta tavarankierron ulkopuolelle. Sen seurauksena koko uusintavan työn alue, joka on niin tärkeä kapitalistiselle yhteiskunnalle – koko kysymys sukupuolittuneesta työnjaosta, – jää kokonaan puuttumaan. On tärkeää alleviivata, että tämän alueen analysoiminen ei merkitse sitä, että pitäisi lisätä Pääoman ensimmäiseen kirjaan tähän yhteyteen vielä viides luku.

Usein kuitenkin sanotaan, että kirjasi on Marxin Pääoman puuttuva luku...

Luulen, että jos se olisi sitä, se ei tekisi muuta kuin lisäisi jotain. Mielestäni enemmänkin kyse on siitä, että olisi ajateltava globaalisti, kokonaisuutena. Jankutan aina, että se, mitä yritin tehdä, ei ollut kirjoittaa naisten historiaa kapitalismissa, vaan kapitalismin historiaa lähtemällä naisten ja uusintamisen näkökulmasta – mikä on ihan toinen asia. Jos kirjoitat naisten historian kapitalismissa, se tarkoittaa jotakuinkin sitä, että olisi olemassa kaksi rinnakkaista asiaa: yhtäältä miesten historia ja sitten naisten historia. Päinvastoin, kapitalismin ja sen alkuperien historian kirjoittaminen lähtemällä siitä, mitä tapahtuu naisille, siitä, mitä tapahtuu uusintamisen alueella – kaksi asiaa, jotka ovat läheisesti yhteydessä toisiinsa – antaa mahdollisuuden ajatella kokonaisuutta lähtemällä toisesta näkökulmasta. Sopimuksenvaraisen palkkatyön rinnalla kapitalismissa on valtava määrä "epävapaata" työtä sopimussuhteiden ulkopuolella. Ottamalla huomioon tämän seikan ymmärtää miksi, läpi kapitalismin koko historian, on ollut olemassa orjuuden ja kolonisaation pysyviä muotoja.

Sen analysoiminen ja ymmärtäminen, että epävapaa ja palkaton työ on kapitalismille perustavaa ja että sen merkitys ei ole pelkästään rikkauden imeminen työläisiltä, vaan että kyse on yhtäläillä tavasta organisoida yhteiskunta, on hyvin tärkeää. Epävapaisten suhteiden pysyvyys on jotakin perustavaa, joka on osa kapitalistisen yhteiskunnan geneettistä koodia. Kapitalismin tutkiminen uusintamisen näkökulmasta, siitä lähtökohdasta jota kutsun työvoiman uusintamiseksi, on hyvin tärkeää kapitalismin ymmärtämiseksi – ja sitä ei Marxilta löydy.

Palataksemme kirjaasi: väität että keskiajalla työnjako ei välttämättä edellyttänyt naisten sortoa...

Ennen kolonisaation käynnistymistä lukuisissa yhteiskunnissa miehillä ja naisilla oli erilaisia tehtäviä, oli siis olemassa työnjako. Itse asiassa monissa yhteiskunnissa – esimerkiksi Nigeriassa – sekä miehet että naiset työskentelivät maanviljelyksessä, mutta viljelivät ja organisoituivat eri tavoin. Tietyissä tapauksissa miehet ja naiset käyttivät jopa eri sanoja, kummallekin omia. Tämän takia naiset eivät olleet miehistä riippuvaisia, heillä oli oma viljelmänsä ja he käyttivät sitä itsensä ylläpitämiseen, jos se oli tarpeellista.

Siksi eri asioiden tekeminen ei merkinnyt automaattisesti erilaisia vallan tasoja. Kysymys kuuluu: mitä arvoja näihin eroihin liittyy? Feministisessä liikkeessä on kiistelty paljon siitä, minkälaisen yhteiskunnan haluamme. Haluammeko yhteiskunnan, jossa "miehen" ja "naisen" kategorioista on tullut vanhentuneita? Vai haluammeko yhteiskunnan, jossa ne ovat jossain määrin olemassa, ei erikoistuneina, vaan eriytyneinä, koska naisilla on kyky synnyttää? Minun mielestäni ongelma on erojen hierarkisointi. Se saa aikaan sen, että eroista tulee syrjinnän,

aliarvioinnin ja alistamisen lähde. Ei ole välttämätöntä rakentaa yhteiskuntaa ilman eroja, ja voisimme sanoa, että jotkut erot ovat jopa positiivisia.

Olet tutkinut myös sitä tapaa, miten pääoman alkuperäinen kasautuminen oli erojen kasautumista ja niiden siirtämistä sijoiltaan, ei pelkästään työväenluokan sisällä, vaan myös suhteessa sukupuoleen, rotuihin ja sukupolviin.

Marx toistaa useaan otteeseen, että kun puhutaan alkuperäisestä kasautumisesta käsitteenä, on se, mistä varsinaisesti puhutaan työn kasaaminen. Se, mikä antaa pääomalle elämän sen ensimmäisessä kehitysvaiheessa, on työväenluokan kasaaminen. Toinen alkuperäisen kasautumisen puoli on jako, siis jakojen kasaaminen, joka muodostaa perustavan hetken rasismille ja seksismille.

Olen aina korostanut tämän kysymyksen tärkeyttä. Se tosiasia, että kapitalismi voi organisoida työn eri alueita (vapaa palkkatyö, palkaton työ, orjuus...) on ollut yksi vahvimista aseista vallankumouksellisen prosessin pysäyttämiseksi. Ensisijaisesti yksilöiden jakamisen takia ja lisäksi koska kapitalismi voi käyttää hyväkseen tiettyjä ryhmiä, joille se annostelee valtaa, esimerkiksi delegoimalla valtaa miehille, jotta nämä kontrolloisivat naisten työtä.

Palkkatyön kautta kapitalismi on kyennyt kätkemään monia riiston alueita, kuten kotityöt, saamalla ne näyttämään "luonnollisilta". Ideologinen erojen rakentaminen on läheisesti sidottu materiaaliseen tuotantoon. Näin luodaan erilaisia näkymättömyyden muotoja jakamalla ihmisiä ja asettamalla heidät toisiaan vastaan. Kapitalismin kyky siirtää sijoiltaan ja paloitella työtä on ollut todella huomattava. Esimerkiksi tietokone: emme tiedä tarkasti kuinka paljon työtä sen tekemiseen on tarvittu. Tietokoneeseen voi sisältyä paljon Kongossa tehtyä työtä, kaivoksissa litiumin hankkimiseksi tehtyä työtä jne. Sellaista on työnjako, erojen rakentaminen.

Silvia Federici on italialaissyntyinen feministi, jonka tunnetuin kirja on Caliban and the Witch (2004), jonka varhaisemman version hän kirjoitti yhdessä Leopoldina Sfortunatin kanssa nimellä Il Grande Calibano (1984). Federici opettaa Yhdysvalloissa, Hofstra Universityssä New Yorkissa. Hän on Midnight Notes Collectiven jäsen ja militantti feministi 1960-luvulta.